Rätt kemi ger effektiv bekämpning

Kurihara, N. & Miyamoto, J. (Red.), 1998. *Chirality in Agrochemicals.* John Wiley & Sons (Chichester, New York etc.) 281 sidor, 170 svartvita illustrationer, 34 tabeller. Format: 15,5 x 23,5 cm. Inbunden, ISBN 0 471 98121 4, pris GBP 75:-.

Kemisk bekämpning av för oss människor definierade skadliga organismer (exempelvis insekter, ogräs etc., samt dessvärre även i krigföring) har fått en negativ klang sedan dess biverkningar på omgivningen upptäcktes. Se exempelvis Rachel Carsons (1962) *Silent Spring (Tyst Vår)* för en historiskt väckarklocka. Men med mer eller mindre skräddarsydda kemiska preparat, specifika för olika arter eller för att angripa specifika utvecklingsstadier, utan biverkningar behöver detta inte vara fallet längre, även om man självfallet bör vidtaga ett visst mått av försiktighet då biverkningar aldrig kan uteslutas helt. För att åstadkomma sådana specifika preparat måste alla atomer i en molekyl sitta rätt inbördes, vilket benämnes korrekt stereokemi. Vid organisk syntes kan man få en molekyl i ett par spegelformer, varav bara den ena har önskad biologisk aktivitet, och kemisten måste rena fram just denna. Man talar då om en chiral molekyl, från grekiskan *cheir* för hand. Det är inte bara i kemin man talar om chiralitet - begreppet finns även för vardagsföremål. Ett litet exempel för att förklara det hela är våra två händer. Höger och vänster hand är varandras spegelbilder - men de är olika när man lägger dem ovanpå varandra. Ett exempel på föremål som ej är chirala är tubsockor - de är både identiska spegelbilder och lika när de läggs ovanpå varandra. Om chiralitetens fördelar och problem inom kemiska bekämpningsmedel handlar denna bok.

Boken ingår i serien *Agrochemical and Plant Protection.* Den är författad av 16 experter inom fältet och uppdelat på sex separata kapitel: en allmän inledning, insekticider av pyretrumtyp, kemin hos organofosfater, fungicider av triazoltyp, herbicider av aryloxyfenyxyproprantyp (AAP), juvenilhormoner och feromoner hos insekter. De enskilda kapitlen har alla likartat struktur, allmän introduktion i ämnet, detaljerad organisk syntesbeskrivning med separation och rening, biologisk aktivitet, eventuella biverkningar, och litteraturreferenser (totalt ett 620-tal). Illustrationerna är många och av god kvalitet.

Inledningsvis måste påpekas att även om en del av innehållet faller utanför entomologins gränser är det som specifikt berör entomologin viktigt och motiverar ett inköp av boken. Boken är välstrukturerad, mycket innehållsrik och välillustrerad. I första hand får man tillstå att bokens innehåll vänder sig till den med organiskt kemiskt intresse. Men då problemet är likartat vare sig det rör sig om skadedjur på åkern, i skogen, i lagerlokalen för livsmedel eller i museets samlingar vänder sig boken faktiskt till en bredare publik. En serie datorbaserade tryckfel har uppstått, främst i kapitel 6 där prim- (även i kapitel 2), han- och hontecknen har fått andra obegripliga tecken. Här måste man se till att förlaget antingen förser boken med korrigeringslappar eller trycker om den - så se upp ni som beställer den! Priset är litet väl i högsta laget. Bortsett från de tryckfel som förekommer och som förlaget förhoppningsvis tar sitt ansvar för, är detta en viktig bok om kontroll av skadeorganismer som bör finnas i bokhyllan hos den som sysslar med dylika frågor.

Ulf Carlberg